

BOOKA.

Knjiga **094**

KARL UVE KNAUSGOR
MOJA BORBA
PETI TOM

Naslov originala
KARL OVE KNAUSGÅRD

MIN KAMP
FEMTE BOK

Copyright © 2010, Forlaget Oktober as, Oslo
All rights reserved

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Cara Dušana 68
office@booka.in

www.booka.rs

PREVOD S NORVEŠKOG
Radoš Kosović

LEKTURA
Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA
Borka Slepčević

DIZAJN KORICA
Vjeko Sumić

PRELOM
Bodin Jovanović

ŠTAMPA
DMD Štamparija

Beograd, 2021.

Treće izdanje

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

MOJA BORBA

ROMAN

KARL UVE KNAUSGOR

S NORVEŠKOG PREVEO
Radoš Kosović

Peti tom

BOOKA.

ŠESTI DEO

Davno je prošlo četrnaest godina koje sam proveo u Bergenu, od 1988. do 2002, i više im nema traga, izuzev epizoda koje različiti ljudi možda pamte, tračka u ovoj glavi, tračka u onoj, i naravno svega onoga što je u mom sećanju ostalo iz tog perioda. Ali toga je iznenađujuće malo. Jedino što je preostalo od svih tih hiljada dana provedenih u tom od vlage svetlucavom zapadnonorveškom gradiću uzanih ulica jeste šačica događaja i mnoštvo raspoloženja. Pisao sam dnevnik, spalio sam ga. Slikao sam, ostalo mi je dvanaest fotografija, leže u hrpici na podu pored pisaćeg stola, sa svim pismima koja sam primio u to vreme. Listao sam ih, čitao ponešto tu i tamo, a to me uvek oneraspoloži, bilo je to toliko grozno vreme. Malo znao, mnogo hteo, ništa postigao. Ali u kakvom sam raspoloženju bio kada je trebalo da tamo odem! Tog leta sam stopirao do Firence s Lašom, ostali smo nekoliko dana, nastavili vozom do Brindizija, bilo je toliko toplo da nam je sunce prosto peklo kožu kada bismo provukli glavu kroz otvoren prozor voza. Noć u Brindiziju, mračno nebo, bele kuće, toplota skoro kao u snu, veliko mnoštvo ljudi u parkovima, svugde mladi na mopedima, povici i buka. Stali smo u red ispred mosta za ukrcavanje na veliki brod koji je plovio do

Pireja, zajedno s dugim nizom drugih putnika, skoro svi mladi i s ruksacima na leđima kao mi. Na Rodosu 49 stepeni. Jedan dan u Atini, najhaotičnijem mestu na kojem sam bio, i tako bolesno vrelom, potom brodić do Parosa i Antiparosa, gde smo svakog dana ležali na plaži, a svake večeri se napijali žestinom. Jednog dana smo sreli neke Norvežanke, a kada sam bio u ve-ceu, Laš im je ispričao da je pisac i da na jesen kreće na Akademiju umetničkog pisanja. Raspredali su o tome kad sam se vratio. Laš me je samo pogledao i osmehnuo se. Šta mu je to značilo? Znao sam da laže o sitnim stvarima, ali zar baš tako preda mnom? Ništa nisam rekao, ali odlučio sam da se ubuduće držim podalje od njega. Zajedno smo se vratili do Atine, ja nisam imao više novca, Laš ga je imao još mnogo, odlučio je da sledećeg dana odleti kući. Sedeli smo u bašti restorana, on je jeo piletinu, brada mu se presijavala od masti, ja sam pio vodu. Poslednje što sam hteo bilo je da mu tražim novac, uzeo bih ga samo da mi je on ponudio pozajmicu. Nije to učinio, i legao sam gladan. Sutradan je otišao na aerodrom, a ja sam autobusom napustio grad, izašao na auto-putu i krenuo da stopiram. Posle samo nekoliko minuta zaustavila su se policijska kola, nisu znali ni reč engleskog, ali shvatio sam da je zabranjeno stopirati tu, pa sam se autobusom vratio do centra i za poslednje pare kupio kartu za voz do Beča, veknu hleba, koka-kolu i boks cigareta.

Mislio sam da će putovanje potrajati nekoliko sati, i zaprepastio sam se kad sam shvatio da je zapravo reč o skoro dva cela dana. U kupeu su sedeli Šveđanin mojih godina i dve Engleskinje, za koje se ispostavilo da su koju godinu starije. Stigli smo do Jugoslavije kad su shvatili da nemam novca ni hrane, pa su ponudili da podele sa mnom to što su imali. Krajolik izvan prozora bio je toliko divan da je bolelo. Doline i reke, imanja i sela, ljudi obuče-ni na način koji sam povezivao s devetnaestim vekom, i koji su po svemu sudeći obrađivali zemlju onako kako se tada činilo, s

konjima, kolima sena, kosama i plugovima. Deo voza bio je sovjetske izrade, uveče sam prolazio kroz vagone, očaran stranim slovima, stranim mirisima, stranim enterijerom, stranim licima. Kada smo stigli u Beč, jedna od devojaka, Marija, htela je da razmenimo adrese, bila je privlačna i u uobičajenim okolnostima pomislio bih da mogu da je posetim u Norfoku, da budem s njom i da živim tamo, ali tog dana, u lutanju ulicama na periferiji Beča, to mi ništa nije značilo, još su me ispunjavale misli o Ingvild, koju sam samo jednom video, na Uskrs tog proleća, ali s kojom sam se kasnije dopisivao, zbog nje je sve ostalo bledele. Stroga plava žena u tridesetim godinama povezla me je do benzinske pumpe pored auto-puta, gde sam nekoliko kamiondžija pitao imaju li mesta za mene, jedan je klimnuo glavom, mogao je biti u četrdesetim godinama, crnomanjast i mršav, teškog prodornog pogleda, samo da prvo jede.

Stajao sam napolju u toplom sumraku, pušio i gledao svetla duž puta, sve jasnija kako je mrak padao, okružen šuštanjem saobraćaja, s vremena na vreme prekinutim brzim ali oštrim udarcima vrata automobila, iznenadnim glasovima ljudi koji prelaze parkiralište zaputivši se ka velikoj benzinskoj pumpi, ili vraćajući se kolima. Unutra su ljudi ćutke jeli, sami, između pokoje porodice s decom koje su zakrčile svoje stolove. Mene je ispunjavala tiha radost, baš to sam voleo više od svega, ono obično i poznato, auto-put, benzinska pumpa, kafeterija, a što ipak i nije poznato, svugde je bilo detalja drugačijih od onih na koje sam navikao. Kamiondžija je izašao, klimnuo mi glavom, pošao sam za njim, popeo se u ogromno vozilo, ostavio ruksak iza sedišta i smestio se. Upalio je motor, sve je zabrundalo i zadrhtalo, svetla su se upalila, polako smo pošli, sve brže i brže, ali uvek teško, dok se nismo našli bezbedno na unutrašnjoj traci auto-puta, kada me je pogledao prvi put. Sweden?, pitao je. Norwegen, odgovorio sam. Ah, Norwegen!, rekao je.

Vozio me je cele noći i deo sutrašnjeg dana. Razmenili smo imena nekoliko fudbalera, posebno ga je Rune Bratset uzbudio, ali pošto nije znao ni reč engleskog, ostalo je na tome. Bio sam u Nemačkoj, veoma gladan, ali bez prebijene pare u džepu ostalo mi je samo da pušim i stopiram i nadam se najboljem. Zastao je mladić u crvenom golfu, rekao je da se zove Bjern i da ide daleko, bio je prijatan sagovornik, a uveče, kada je stigao na svoje određite, pozvao me je u kuću i dao mi musli s mlekom, pojeo sam tri tanjira, pokazao mi je slike sa odmora koji su on i njegov brat proveli u Norveškoj i Švedskoj kad je bio mali, njihov otac je bio lud za Skandinavijom, kazao je, otud i njegovo ime Bjern. Brat mu se zvao Tor, dodao je odmahujući glavom. Odvezao me je do auto-puta, dao sam mu moju trostruku kasetu benda Clash, rukovali smo se, poželeli jedan drugom sreću, i ponovo sam se našao kraj jednog prilaza auto-putu. Tri sata kasnije zaustavio se čupav i bradat čovek s naočarima u crvenom spačeku, išao je u Dansku, povešće me do kraja. Starao se o meni, zainteresovao se kada sam rekao da pišem, pomislio sam da je možda nekakav profesor, kupio mi je hranu u jednoj kafeteriji, odspavao sam nekoliko sati, stigli smo u Dansku, kupio mi je još hrane, a kada smo se najzad rastali, nalazio sam se usred Danske, na samo nekoliko sati od Hirtshalsa, dakle uskoro kod kuće. Ali poslednja etapa išla je sporije, ljudi su me vozili po nekoliko milja, u jedanaest uveče nisam stigao dalje od Lekena, pa sam odlučio da prespavam na plaži. Hodao sam uzanim putem kroz nisku šumu, tu i tamo asfalt je bio prekriven peskom, i ubrzo su se peščane dine podigle preda mnom, popeo sam se na njih, video kako se sivo svetlucavo more prostire preda mnom na svetlosti skandinavske letnje noći. Iz kampa ili bungalova nekoliko stotina metara dalje orili su se glasovi i zvuci automobilskih motora.

Bilo je lepo naći se kraj mora. Osetiti blag miris soli i nekako sirov vazduh koji je nadolazio s pučine. Bilo je to moje more, bio sam blizu kuće.

Našao sam jedno udubljenje i razvio vreću za spavanje, uvukao se u nju, povukao rajsferšlus i zatvorio oči. Bilo je neprijatno, osećao sam da tu bilo ko može da me spopadne, ali bio sam toliko umoran od poslednjih dana da sam se ugasio kao sveća u koju je neko dunuo.

Probudila me je kiša. Smrznut i ukočen izvukao sam se iz vreće, navukao pantalone, spakovao se i pošao nazad. Bilo je šest sati. Nebo je bilo sivo, kiša je sipila lako i skoro neprimetno, bilo mi je hladno i brzo sam hodao da se zagrejem. Mučilo me je osećanje iz sna te noći. Tatin brat Gunar je bio tu, ili njegov gnev, radilo se o tome što mnogo pijem i radim previše pogrešnih stvari, shvatio sam to dok sam žurio kroz istu nisku šumu kroz koju sam prošao prethodne večeri. Sva stabla su stajala nepomično, sivkasta pod gustim slojem oblaka, izgledajući više mrtvo nego živo. Pesak se nagomilao među njima, vetrom izvajan u večito promenjive i nepredvidive a ipak date oblike, na nekim mestima poput reke sitnih zrnaca peska preko grubljeg asfalta.

Izbio sam na malo veći put, ispratio ga nekoliko kilometara, spustio ruksak na jednoj raskrsnici i tu stopirao. Nije ostalo mnogo kilometara do Hirtshalsa. Ali šta će se tamo desiti nisam znao, ipak nisam imao novca, neće biti tako lako ukrcati se na trajekt do Kristijansanda. Možda bi mogao da se pošalje račun? Ako naletim na prijateljski nastrojenu dušu koja će razumeti moju situaciju?

O ne. Sada su i kapi kiše postale krupnije.

Na sreću, makar nije bilo hladno.

Zapalio sam cigaretu, prošao šakom kroz kosu. Gel je postao lepljiv od kiše, obrisao sam šaku o pantalone, sagnuo se i izvadio vokmen iz ruksaka, pregledao malobrojne kasete koje sam poneo, izabrao album „Skylarking“ benda XTC, stavio ga u vokmen i uspravio se.

U snu je bila i nekakva amputirana noga? Da, pretesterisana tik ispod kolena.

Osmehnuo sam se, a onda, kada je muzika zastrujala iz malih slušalica, ispunila me je atmosfera iz vremena izlaska tog albuma. Sigurno je to bio drugi razred gimnazije. Ali najviše me je ispunila kuća na Tvejtu, tu sam sedeo u fotelji od ratana, pio čaj, pušio i slušao „Skylarking“, zaljubljen u Hane. Ingve je tu dolazio s Kristin. Razgovori s mamom.

Na putu se nešto pojavilo.

When Miss Moon lays down
And Sir Sun stands up
Me I'm found floating round and round
Like a bug in brandy
In this big bronze cup

Bio je to pikap, naziv firme crvenim slovima ispisan na karseriji, sigurno neki majstor na putu do posla, nije me čak ni pogledao kad je prošišao, a onda se druga pesma podigla iz prve, obožavao sam taj prelaz, tada se nešto dizalo i u meni, nekoliko puta sam zamahao rukom u vazduhu, polako koračajući ukrug.

Novi automobil pojavio se na putu. Ispružio sam palac. I ovoga puta vozač je bio bunovan muškarac koji me nije udostojio ni pogleda. Očigledno sam stajao na putu s mnogo lokalnog saobraćaja. Ali zar nisu mogli da se zaustave bez obzira na to? Da me povezu do nekog većeg puta?

Tek nakon dva sata neko mi se smilovao. Nemac u srednjim dvadesetim, s okruglim naočarima i ozbiljnog ponašanja, zaustavio je svoj mali opel pokraj puta, otrčao sam do njega, bacio ruksak na zadnje sedište koje je već bilo puno prtljaga i seo pored njega. Rekao mi je da je došao iz Norveške i da se zaputio na jug, mogao je da me ostavi kod auto-puta, nije to bogzna šta, ali možda

će mi pomoći. Rekao sam yes, yes, very good. Vlaga se nahvatala po prozorima, nagnuo se dok je vozio i obrisao vetrobran krpom. Maybe that's my fault, kazao sam. What?, pitao je. The mist on the window, kazao sam. Of course it's you, prosiktao je. Dobro, pomislio sam, ako ćeš takav da budeš, i zavalio se u sedište.

Ostavio me je dvadeset minuta kasnije, pored jedne velike benzinske pumpe, išao sam tamo-amo pitajući sve koje sam video idu li do Hirtshalsa i mogu li da me povezu. Bio sam moker i gladan, vrlo neuredan posle silnih dana na putu, i dugo su svi odmahivali glavom, dok se čovek u kombiju za koji sam shvatio da je pun hleba i peciva nije osmehnuo i kazao izvoli, uskači, idem do Hirtshalsa. Čitavim putem razmišljao sam da li da ga zamolim da mi da hleb, ali nisam se usudio, najbliže što sam stigao bilo je da napomenem da sam gladan, a da on nije shvatio nagoveštaj niti se upecao.

Kada smo se rastali u Hirtshalsu, trajekt je upravo polazio. S teškim ruksakom na leđima otrčao sam do šaltera gde su se prodavale karte, zadihano objasnio situaciju ženi unutra, nemam novca, mogu li ipak da dobijem kartu, pa da se pošalje račun? Imam pasoš, mogu da se legitimišem, i uvek plaćam dugove. Srdačno mi se osmehnula i odmahnula glavom, ne može tako, moram da platim u gotovini. Ali moram da pređem!, rekao sam. Pa ja tamo živim! I nemam para! Ponovo je odmahnula glavom. Žao mi je, rekla je i brzo se okrenula od mene.

Seo sam na ivičnjak u luci, s ruksakom između nogu, i gledao kako veliki trajekt odlazi, klizi po vodi i nestaje na moru.

Šta da radim?

Jedna mogućnost bila je da ponovo stopiram na jug, spustim se do Švedske, pa se onda popnem tim putem. Ali zar ne treba i tako preći neku vodu?

Pokušao sam da zamislim kartu, da li negde ima veze između Danske i Švedske, ali valjda nema? Verovatno bih morao da se

spustim čak do Poljske, pa da se onda kroz Sovjetski Savez popnem do Finske, i odatle uđem u Norvešku? Dakle još nekoliko nedelja stopiranja. A za zemlje Istočnog bloka verovatno moram da imam vizu ili tako nešto? Ali mogao bih, naravno, i da odem do Kopenhagena, samo je nekoliko sati daleko, i tamo se potrudim da zaradim novac za trajekt do Švedske. Možda i da prosim ako je neophodno.

Druga mogućnost bila je da zamolim mamu da pošalje novac u neku lokalnu banku. To ne bi bio problem, ali možda bi potrajalo koji dan. A i nisam imao novca za telefon.

Otvorio sam novo paklo kamela i gledao automobile koji su neprekidno polako pristizali stvarajući novi red dok sam ja popušio tri cigarete jednu za drugom. Mnogo norveških porodica koje su bile u Legolendu ili na plaži u Lekenu. Dosta Nemaca koji su se zaputili na sever. Mnogo kamping-vozila, mnogo motocikala, a iza veliki kamioni.

Suvog grla, ponovo sam izvadio vokmen. Ovog puta sam stavio kasetu Roxy Music. Ali već posle druge pesme zvuk je počeo da se kvari i lampica baterije da trepće. Spakovao sam vokmen i ustao, stavio ruksak na leđa i pošao kroz malobrojne i neutešne ulice Hirtshalsa. Povremeno mi je glad stezala stomak. Razmišljao sam da li da uđem u pekaru i pitam mogu li da mi daju hleb, ali naravno da ne bi to uradili. Nisam mogao da podnesem pomisao na tako ponižavajuće odbijanje, i odlučio sam da to odložim za zaista crn čas. Možda se zato zove crni hleb, pomislio sam, i ponovo se spustio do luke. Zastao sam ispred nekakve kombinacije kafea i kioska s hranom, tu sam sigurno mogao da dobijem makar čašu vode.

Prodavac je klimnuo glavom i napunio mi čašu iz slavine iza sebe. Seo sam kraj prozora. Unutra je bilo skoro puno. Napolju je ponovo počela da pada kiša. Pio sam vodu i pušio. Posle izvesnog vremena dva mladića mojih godina ušla su kroz vrata, potpuno

opremljeni za kišu, razvezali su kapuljače i pogledali oko sebe. Jedan od njih mi je prišao, da li je slobodno? Of course, rekao sam. Zapodeneduli smo razgovor, ispostavilo se da dolaze iz Holandije, išli su u Norvešku, ceo put su prešli biciklom. U neverici su se nasmejali kada sam im rekao da sam bez prebijene pare stopirao od Beča, i da sad pokušavam da se ukracam na trajekt. Da li zato piješ vodu?, pitao je jedan, ponudio mi šolju kafe, odgovorio sam that would be nice, ustao je i kupio mi je.

Izašao sam sa njima, rekli su da se nadaju da ćemo se videti na trajektu i nestali sa svojim biciklima, otišao sam do dela s kamionima i počeo da pitam vozače da li bi me povezli, nemam novca za trajekt. Ne, niko nije hteo, naravno. Jedan za drugim palili su motore i polako se ukrcavali, dok sam se ja vratio u kafe i ostao tamo gledajući kako trajekt još jednom lagano klizi s pristaništa i sve više se smanjuje, dok pola sata kasnije nije sasvim iščezao.

Poslednji trajekt polazio je uveče. Ako se ne ukracam na njega, moraću da stopiram do Kopenhagena. Odlučio sam se za to. Dok sam čekao, izvadio sam rukopis iz ruksaka i počeo da čitam. Napisao sam celo poglavlje u Grčkoj. Dva jutra sam kroz vodu hodao do jednog ostrvceta, pa odatle prelazio na sledeće ostrvce, s cipelama, majicom, blokom, hemijskom, džepnim izdanjem romana *Džek* na švedskom i cigaretama u malom zavežljaju na glavi. Tu, u jednom udubljenju u steni, sedeo sam sasvim sâm, pišući. Osećao sam da sam stigao tamo gde sam želeo. Sedeo sam na grčkom ostrvu, nasred Sredozemnog mora, pišući svoj prvi roman. U isto vreme bio sam nespokojan, tu jednostavno nije bilo ničega, samo mene, a s prazninom koja se u tome nalazila susreo sam se tek kada je postala sveobuhvatna. Tako je tu bilo, moja praznina bila je sve, a čak i kada bih se udubio u čitanje *Džeka*, ili se savijao nad blokom pišući o Gabrijelu, mom protagonistu, primećivao sam je.

Ponekad bih skočio u vodu, tamnoplavu i divnu, ali ne bih načinio mnogo zamaha pre nego što bih pomislio da tu možda ima ajkula. Znao sam da nema ajkula u Sredozemnom moru, ali ipak sam to pomišljao, i mokat se ponovo peo na ostrvce proklinjući sebe, jer bilo je idiotski, ovde se plašim ajkula, šta je sad to, zar imam sedam godina? Ali bio sam sâm pod suncem, sâm pred morem i sasvim prazan. Činilo se da sam poslednje ljudsko biće. A to je obesmišljavalo i čitanje i pisanje.

Ali pošto sam stigao do poglavlja koje sam nazvao moreplovačkom zavrzlamom u lučkom delu Hirtshalsa, pomislio sam da je moje pisanje dobro. To što sam primljen u Akademiju umetničkog pisanja bilo je dokaz da sam talentovan, a sada je samo trebalo da se to ispolji. Plan mi je bio da napišem roman tokom naredne godine i onda ga objavim sledeće jeseni, delimično i u zavisnosti od toga koliko potraje štampanje i sve to.

Voda ispod / voda iznad, zvao se.

Nekoliko sati kasnije, kad je počelo da se smrkava, ponovo sam pošao duž niza kamiona. Neki vozači dremali su na sedištima, tada bih pokucao na prozor i video kako se trzaju pre nego što otvore vrata ili spuste prozor da čuju šta hoću. Ne, ne mogu da pođem. Ne, ne može. Ne, naravno da ne, zar da mi oni plaćaju kartu?

Trajekt je pristao i upalio svetla. Svuda oko mene ljudi su palili motore. Jedan niz automobila lagano je napredovao, prvi automobili ulazili su u otvorenu čeljust i nestajali u utrobi trajekta. Obuzelo me je očajanje, ali rekao sam sebi da će se sve dobro završiti. Valjda niko nikada nije čuo da je neki mladi Norvežanin umro od gladi na odmoru, ili da nije mogao da se vrati kući pa je ostao u Danskoj?

Pored jednog od poslednjih kamiona ćaskala su tri muškarca. Prišao sam im.

– Zdravo – rekao sam. – Da li bi neko od vas mogao da me povede na trajekt? Znaite, nemam novca za kartu. A moram kući. Nisam ni jeo dva dana.

– Odakle si? – upitao je jedan na teškom arendalskom dijalektu.

– Iz Arendala – odgovorio sam na najtežem arendalskom koji sam umeo da izvedem. – Tačnije sa Trumeje.

– Nemoj da pričaš! – kazao je. – I ja sam odande!

– Odakle tačno? – pitao sam.

– Iz Fervika – odgovorio je. – A ti?

– Iz Tibakena – odgovorio sam. – Možete li da me povežete? Klimnuo je glavom.

– Uskači. Pa ćeš da se sakriješ kad budemo ulazili. Nikakav problem.

I tako je bilo. Dok smo se ukrcavali, ja sam se šćućurio na podu, leđima okrenut prozoru. On se parkirao, ugasio motor, ja sam uzeo ruksak i iskočio na palubu. Oči su mi zasuzile kad sam mu zahvaljivao. Povikao je za mnom, ej, čekaj malo! Okrenuo sam se, pružio mi je pedeset danskih krana, rekao da mu ne trebaju, ali da će meni možda poslužiti.

Seo sam u kafeteriju i pojeo veliku porciju pljeskavica. Trajekt je polazio. Vazduh oko mene ispunjavao je živ razgovor, bilo je veče, putovali smo. Razmišljao sam o mom kamiondžiji. Inače nisam bio ljubitelj tog tipa ljudi, traćili su život sedeći za volanom, bili su neobrazovani, debeli i puni predrasuda o svemu živom, a ni ovaj moj nije bio drugačiji, videlo se, ali šta mari, povezao me je!

Nakon što su sledećeg jutra kamioni, automobili i motocikli brundajući i brujeći izašli iz trajekta na ulice Kristijansanda, grad je ostao sasvim tih. Seo sam na stepenice autobuske stanice. Sunce je sijalo, nebo je bilo visoko, vazduh već topao. Sačuvao sam nešto novca koji sam dobio od kamiondžije kako bih mogao da pozovem tatu i javim mu da sam stigao. Najviše je

mrzeo nenajavljene posete. Kupili su kuću nekoliko milja dalje, iznajmljivali su je zimi, a u njoj boravili celog leta, sve dok im ponovo ne počne posao u Severnoj Norveškoj. Plan mi je bio da ostanem tamo nekoliko dana, a onda pozajmim novac za kartu do Bergena, možda odem i vozom, tako je najjeftinije. Ali bilo je prerano da pozovem.

Izvadio sam mali dnevnik putovanja koji sam vodio poslednjih meseci i u koji sam zapisao sve što se desilo od Austrije nadalje. Snu na Lekenu posvetio sam nekoliko strana, toliko je snažan utisak ostavio, uvukao mi se u kosti poput nekakve zabrane ili granice, smatrao sam ga značajnim događajem.

Okolo mene su autobusi sve češće prolazili, iznenada više ne bi prošao ni minut a da se neki autobus ne zaustavi i ne ostavi putnike. A oni su išli na posao, video sam im u očima, imali su prazne poglede zaposlenih.

Ustao sam i prošetao se po gradu. Pešačka zona bila je skoro sasvim prazna, tek pokoja usamljena prilika žurila je tamo ili onamo. Nekoliko galebova vuklo je i čupalo smeće ispod kante s otpalim dnom. Završio sam ispred biblioteke, navika me je tamo odvela, jer me je i sada ispunjavalo nešto od osećanja panike koji me je obuzimao dok sam u gimnazijskom dobu tuda prolazio, bio je to osećaj da nemam kuda da odem i da to svi vide, a to sam uvek rešavao dolaskom tu, na mesto gde sam mogao da budem sâm a da se niko ne zapita zašto.

Preda mnom su se nalazili trg i siva kamena crkva s jarkozelenim krovom. Sve je bilo malo i samotno, Kristijansand je bio varošica, to sam sada sasvim jasno video, pošto sam bio u Južnoj Evropi i video kako tamo stvari izgledaju.

Kraj zida s druge strane ulice sedečki je spavao beskućnik. Duge brade i kose, obučen u rite, izgledao je kao divljak.

Seo sam na klupu i zapalio cigaretu. Šta ako baš on vodi najbolji život? Radi baš ono što hoće. Ako hoće da provali negde,

to i uradi. Ako hoće da maltretira prolaznike, to i uradi. Ako je gladan, ukrade hranu. Dobro, ljudi se prema njemu ophode kao da je govno ili kao da ne postoji. Ali dokle god ne mari za druge, to ne igra nikakvu ulogu.

Verovatno su tako prvi ljudi živeli pre nego što su počeli da se okupljaju i bave zemljoradnjom, kada su samo lutali naokolo i jeli šta nađu, spavali gde im odgovara, kada im je svaki dan bio kao prvi ili poslednji. Taj beskućnik nije imao dom kojem treba da se vrati, koji ga vezuje, nije morao da razmišlja o poslu, da pazi na vreme, ako je bio umoran, samo bi legao tu gde se našao. Grad je bio njegova šuma. Neprekidno je bio napolju, koža mu je bila tamnosmeđa i izborana, kosa i odeća prljavi.

Čak i da sam hteo, nikada ne bih mogao da završim tu gde je on, znao sam to. Nikada ne bih mogao da poludim, nikad da postanem beskućnik, to je nezamislivo.

Na trgu se zaustavio stari folkswagen kombi. Punačak, lako obučen muškarac izašao je s jedne strane, punačka, lako obučena žena s druge. Otvorili su zadnja vrata i počeli da istovaraju gajbice sa cvećem. Bacio sam opušak na suv asfalt, stavio ruksak na leđa i vratio se do autobuske stanice da pozovem tatu. Bio je neraspoložen i ljut i rekao da mu ne odgovara da dođem, sad je malo dete u kući, ne mogu da primaju goste tako iznenada. Trebalo je ranije da se najavim, onda bi bilo u redu. Sad baka treba da svrati, i jedan kolega. Rekao sam da razumem, izvinio se što nisam zvao ranije i prekinuli smo vezu.

Neko vreme sam stajao sa slušalicom u ruci da porazmislim, pre nego što sam ukucao Hildin broj. Rekla je da mogu da ostanem kod nje i da odmah može da me pokupi.

Polu sata kasnije sedeo sam pored nje u starom golfu, izlazeći iz grada, sa spuštenim prozorom i suncem u očima. Nasmejala se i rekla da smrdim, moram da se okupam kad stignemo. Posle možemo da sednemo u baštu iza kuće, tamo je hladovina,

i može da me posluži doručkom, izgledam kao da mi je tako nešto potrebno.

Tri dana sam bio kod Hilde, dovoljno da mama pošalje nešto novca na moj račun, i onda sam seo na voz za Bergen. Polazio je po podne, sunčeva svetlost obasipala je šumoviti krajolik centralnog Agdera, koji ju je primao na svoje različite načine: voda u jezerima i rekama se sjaktila, gusti četinari su sijali, šumsko tlo se crvenelo, krošnje listopadnog drveća zasvetlucale bi kada ih retki naleti vetra uskomešaju. Usred te igre svetlosti i boje senke su lagano rasle i zgušnjavale se. Dugo sam stajao kraj prozora zadnjeg vagona posmatrajući pojedinosti krajolika koji je neprekidno nestajao, kao da ga nešto baca unazad, nauštrb nečeg novog, što je neprestano pritalo, reka panjeva i korenova, stena i vetrom oborenih stabala, potoka i ograda, iznenadnih obrađenih obronaka sa seoskim kućama i traktorima. Jedino što se nije menjalo bile su železničke šine koje smo pratili, i dve tačke odbleska sunčeve svetlosti koje su neprekidno blistale na njima. Bio je to neobičan fenomen. Izgledale su kao dve svetlosne lopte, i delovalo je kao da se ne miču, voz je jurio preko sto kilometara na sat, a svetlosne lopte neprekidno su bile na istoj udaljenosti.

U nekoliko navrata za vreme putovanja vraćao sam se da ponovo gledam te svetlosne lopte. Popravljalje su mi raspoloženje, činile me gotovo srećnim, kao da je nekakva nada počivala u njima.

Inače sam sedeo na svom sedištu, pušio i pio kafu, pročitao sam nekoliko novina, ali nijednu knjigu, smatrao sam da bi to moglo da utiče na moju prozu, da bih mogao da izgubim ono što je učinilo da me prime na Akademiju. Posle izvesnog vremena izvadio sam Ingvildina pisma. Celog leta sam ih nosio sa sobom, već su se silno izlizala na prevojima i skoro da sam ih znao napamet, ali odavala su nekakvu svetlost, nešto dobro i

radosno sa čime sam dolazio u vezu svaki put kad sam ih čitao. Bila je to ona, onakva kakvu sam je upamtiio iz tog jednog puta kada smo se videli, i onakva kakva se ukazivala u onome što je pisala, ali bila je to i budućnost, ono nepoznato što me čeka. Bila je drugačija, nešto drugo, a začudo sam i ja postajao drugačiji i nešto drugo dok sam razmišljao o njoj. Bio sam bolji samom sebi dok sam razmišljao o njoj. Bilo je kao da pomisao na nju briše nešto u meni, što mi je pružalo nov početak, ili me premeštalo na neko drugo mesto.

Znao sam da je Ingvild ona prava, video sam to odmah, iako to možda nisam jasno pomislio, već samo osetio da je to što ima u sebi i što jeste, što se u trenu ukazivalo u njenim očima, zaista nešto u šta želim da uđem ili čemu želim da se približim.

Šta je to bilo?

Oh, svest o sebi i o situaciji, što smeh na tren zбриše, ali što se sledeće sekunde vrati. Nešto procenjivačko i možda čak skeptično u njenoj prirodi, nešto što želi da bude nadvladano, ali što se plaši prevare. Bilo je u tome ranjivosti, ali ne i slabosti.

Toliko mi se dopao razgovor s njom, i toliko mi se dopadala naša prepiska. To što je bila prvo na šta sam pomislio dan nakon što smo se upoznali nije, naravno, moralo ništa da znači, to se često dešavalo, ali nije se završilo na tome, posle sam svakog dana mislio na nju, a prošla su već četiri meseca.

Nisam znao da li ona oseća isto. Verovatno nije bilo tako, ali mi je nešto u tonu njenih pisama govorilo da je i ona u tome videla nekakav naboj i privlačnost.

U Ferdeu se mama preselila iz starog stana u nov, u podrumu kuće koja se nalazila u Angedalenu, na deset minuta vožnje izvan centra. Nalazila se na lepom mestu, s jedne strane bila je šuma, sa druge njiva koja se protezala do reke, ali stan je bio mali i studentski, velika soba s kuhinjom i kupatilom, to je bilo

sve. Tu će biti dok ne pronade nešto bolje da iznajmi, ili možda čak kupi. Mislio sam da pišem dok budem kod nje, dve nedelje uoči konačnog preseljenja u Bergen, i predložila je da pozajmim kolibu njenog ujaka Stejnara, nalazila se gore kraj starog katuna u šumi iznad imanja s kojeg je baba poticala. Odvezla me je gore, zajedno smo popili kafu ispred katuna, posle se vratila a ja sam ušao u kolibu. Zidovi, pod, plafon i nameštaj, sve od borovine. Pokoja pletena tapiserija, nekoliko jednostavnih slika. Hrpa čašopisa u korpi, kamin, mala kuhinja.

Premestio sam sto do zida bez prozora, stavio gomilu papira na jednu stranu, gomilu kasete na drugu, i seo. Ali nisam mogao da pišem. Vratila se praznina koju sam prvi put primetio na ostrvcetu kraj Antiparosa, ponovo sam je osetio, bilo je isto. Svet je bio prazan, ili nije bio ništa, samo slika, a prazan sam bio i ja.

Legao sam u krevet i odspavao dva sata. Kada sam se probudio, napolju se smračilo. Plavosiva večernja svetlost spustila se na šumu poput zara. Pomisao na pisanje još mi je bila odbojna, pa sam se namesto toga obuo i izašao.

Vodopad je šuštao gore u šumi, inače je bilo sasvim tiho.

Ne, odnekud se čula zvonjava.

Spustio sam se do staze kraj potoka i ispratio je dublje u šumu. Smreke su bile velike i tamne, tlo pod njima prekriveno mahovinom, tu i tamo virilo je korenje. Ponegde su mala tanka listopadna stabla pokušavala da se probiju do svetlosti, na drugim mestima nastale su male čistine oko oborenog drveća. A duž potoka prostor je bio otvoren, naravno, tu gde se voda vrtložila, izvijala, bacakala i padala niz planinu i stenje. Inače je sve bilo tamnozeleno i gusto prekriveno iglicama. Dok sam se peo, slušao sam svoj dah, osećao kucanje srca u grudima, damar u vratu i slepoočnicama. Šuštanje vodopada se pojačalo i ubrzo sam se našao na litici iznad ponora, gledajući okomitu, голу stranu planine niz koju je padala voda.

Bilo je divno, ali to ni za šta nisam mogao da upotrebim, pa sam se popeo u šumu pored vodopada, uspentrao se uz голу planinu, koju sam mislio da ispratim do vrha, nekoliko stotina metara iznad.

Nebo je bilo sivo, voda koja je tekla kraj mene svetlucava i prozirnina poput stakla. Mahovina po kojoj sam hodao bila je mokra, i ponekad je popuštala; stopalo bi mi tada skliznulo i otkrilo tamnu stenu ispod.

Iznenada je nešto iskočilo pravo pred moje noge.

Skamenjen od straha, stajao sam sasvim nepomično. Bilo je kao da mi je i srce stalo.

Sivo stvorenjce šmugnulo je nekud. Bio je to miš ili nekakav mali pacov.

Pomalo bojažljivo sam se nasmejao sebi u bradu. Nastavio sam naviše, ali taj mali strah se ukorenio u meni, sada sam s nelagodnom posmatrao mračnu šumu, a ujednačena potka od zvukova vodopada, koju sam dotad smatrao nečim dobrim, preobrazila se u nešto preteće, što mi je onemogućavalo da čujem išta drugo osim sopstvenog daha, pa sam se nekoliko minuta kasnije okrenuo i počeo da se spuštam.

Smestio sam se kraj kamenog ognjišta izvan katuna i zapalio cigaretu. Moglo je da bude jedanaest sati, ili možda pola dvanaest. Katun je sigurno izgledao isto kao kada je baba tu radila, dva-desetih i tridesetih godina. Da, sve je manje-više izgledalo kao i tada. A ipak je sve bilo drugačije. Bio je avgust 1988. godine, ja sam bio čovek osamdesetih, savremenik bendova Duran Duran i The Cure, a ne muzike za violinu i harmoniku, koju je deda slušao kada se s prijateljem u sumrak peo ovom padinom da bi se udvarali babi i njenoj sestri. Nisam tu pripadao, osećao sam to celim bićem. Nije pomagalo što sam znao da je šuma sada zapravo šuma osamdesetih, i planina zapravo planina osamdesetih.

Pa šta sam tražio tu?

Hteo sam da pišem. Ali nisam mogao, bio sam potpuno sâm i usamljen u dubini svoje duše.

Kada je sedmica prošla i kada su se mamina kola pojavila na malom pošljunčanom putu, čekao sam na stepenicama sa spakovanim ruksakom između nogu, bez i jedne jedine napisane reči.

– Da li ti je bilo lepo? – pitala je.

– Jeste – odgovorio sam. – Nisam uradio bogzna šta, ali ipak.

– Da – kazala je i pogledala me. – Ali možda ti je prijalo da se malo odmoriš.

– Jeste, sigurno – odgovorio sam vezujući pojas, i onda smo se odvezli u Ferde, gde smo zastali da ručamo u hotelu „Sunfjur“. Izabrali smo sto kraj prozora, mama je okačila tašnu na stolicu pre nego što smo otišli da se poslužimo hranom sa švedskog stola na sredini trpezarije. Bila je skoro prazna. Kada smo seli s tanjirima, prišao nam je kelner, tražio sam koka-kolu a mama kiselu vodu, i kada je otišao, počela je da mi priča o svojim planovima za program usavršavanja u psihijatrijskoj nezi u njenoj školi, od čega će po svemu sudeći nešto i ispasti. Sama je pronašla prostor, staru velelepnu školu, kako je rekla, ne tako daleko od same više medicinske. Imala je dušu, rekla je, stara drvena zgrada, velike prostorije, visoki plafoni, nešto sasvim drugačije od niskog betonskog bunkera u kojem je predavala.

– Lepo zvuči – kazao sam i pogledao parkiralište gde su se malobrojni automobili presijavali na suncu. Padina s druge strane reke bila je sasvim zelena, izuzev dinamitom usečenog prostora s kućom, koji je prosto vibrirao svojim mnoštvom drugih boja.

Kelner se vratio, iskapio sam čašu koka-kole u jednom dugom gutljaju. Mama je počela da govori o mom odnosu prema Gunaru. Rekla je da se čini skoro kao da sam ga internalizovao i pretvorio ga u svoj superego, ono što govori šta smem a šta ne smem, šta je pogrešno a šta nije.

Spustio sam nož i viljušku i pogledao je.

– Čitala si mi dnevnik? – pitao sam.

– Ne, nisam dnevnik – odgovorila je. – Ali ostavio si svesku u kojoj si pisao za vreme letovanja. Obično si vrlo otvoren i sve mi govoriš.

– Ali to je dnevnik, mama – kazao sam. – Tuđi dnevnik se ne čita.

– Da, razume se – rekla je. – Znam ja to. Ali pošto si ga ostavio na stočiću u dnevnoj sobi, nije izgledao kao nešto što si hteo da sačuvaš u tajnosti.

– Ali valjda si videla da je u pitanju dnevnik?

– Nisam – odgovorila je. – To je putopis.

– Dobro, dobro – rekao sam. – Ja sam pogrešio. Nije trebalo da ga tako ostavim. Ali šta si htela da kažeš o Gunaru, šta si rekla, da sam ga internalizovao? Kako to misliš?

– Tako deluje sudeći po snu koji opisuješ, i tvojim razmišljanjima o njemu.

– Da?

– Tvoj otac je bio vrlo strog prema tebi dok si odrastao. Ali onda je iznenada nestao, pa si možda stekao utisak da možeš da radiš šta hoćeš. Dakle, imaš dve grupe normi, ali obe dolaze spolja. Stvar je u tome da treba postaviti sopstvene granice. To mora da dođe iznutra, iz samog čoveka. Tvoj otac nije imao tako nešto, i možda je zato bio toliko zbunjen.

– Zato jeste toliko zbunjen – odvratio sam. – Još je živ koliko mi je poznato. U svakom slučaju, čuo sam se s njim pre nedelju dana.

– Ali izgleda da si sada Gunara postavio na mesto oca – nastavila je i brzo me pogledala. – To nema nikakve veze s Gunarom, u pitanju su tvoje granice. Ali sada si odrastao, moraš sam da izađeš na kraj s tim.

– Upravo to i pokušavam kad pišem dnevnik – odvratio sam.

– Ali pošto ga svi živi čitaju, teško je da sam izađem na kraj sa bilo čim.